

УДК 81'243:378.147:811.111
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-1-46>

Марія БІЛОКОПИТОВА,
orcid.org/0000-0003-3817-245X
викладач кафедри іноземних мов
Університету імені Альфреда Нобеля
(Дніпро, Україна) bilokopytova.m@duan.edu.ua

Карина ОСТРОВСЬКА,
orcid.org/0009-0008-6749-5374
викладач кафедри іноземних мов
Університету імені Альфреда Нобеля
(Дніпро, Україна) ostrovaska.k@duan.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ГРАМАТИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Дана стаття містить поглиблене дослідження викликів і стратегій, пов'язаних з викладанням граматики англійської мови студентам немовних спеціальностей. У дослідженні розглядається застосування різних методик викладання, зокрема індуктивного та дедуктивного підходів у контексті викладання англійської мови. Спираючись на принципи аудіолінгвістики та біхевіоризму, дослідження проливає світло на ефективні методи для полегшення засвоєння мови та розуміння граматики серед учнів з різною академічною підготовкою. У статті підкреслюється важливість адаптації викладання мови до потреб здобувачів немовних спеціальностей, які можуть потребувати спеціалізованих підходів для засвоєння складних граматичних понять. Індуктивний підхід, який характеризується наведенням конкретних прикладів перед введенням загальних правил, пропонує практичний метод контекстуалізації граматики в рамках реального використання. І навпаки, дедуктивний підхід, який передбачає представлення граматичних правил з подальшим виконанням вправ на їх застосування, забезпечує структуровану основу для вивчення лінгвістичних принципів. Це дослідження надає цінну інформацію щодо оптимізації викладання англійської мови для студентів немовних спеціальностей, висвітлюючи педагогічні стратегії, які сприяють оволодінню мовою та її розумінню. Інтегруючи теоретичні засади аудіолінгвістики та біхевіоризму у викладання мови, викладачі можуть підвищити ефективність викладання граматики та сприяти підвищенню мовної компетенції серед різних груп студентів. Результати цього дослідження мають практичне значення для розробки навчальних програм і навчальних планів, пропонуючи рекомендації щодо того, як найкраще адаптувати методи викладання мови до конкретних потреб і стилів навчання здобувачів нелінгвістичних напрямків.

Ключові слова: англійська мова, викладання, граMATика, граMATика англійської мови, індуктивний підхід, дедуктивний підхід, комунікативний підхід, аудіолінгвізм, біхевіоризм.

Mariia BILOKOPYTOVA,
orcid.org/0000-0003-3817-245X
Lecturer at the Department of Foreign Languages
Alfred Nobel University
(Dnipro, Ukraine) bilokopytova.m@duan.edu.ua

Karyna OSTROVSKA,
orcid.org/0009-0008-6749-5374
Lecturer at the Department of Foreign Languages
Alfred Nobel University
(Dnipro, Ukraine) ostrovaska.k@duan.edu.ua

PECULIARITIES OF TEACHING ENGLISH GRAMMAR TO STUDENTS OF NON-LINGUISTIC SPECIALITIES

This article provides an in-depth study of the challenges and strategies associated with teaching English grammar to non-language students. The study examines the use of different teaching methods, including inductive and deductive approaches in the context of teaching English. Drawing on the principles of audiolinguistics and behaviourism, the study sheds light on effective methods for facilitating language acquisition and grammar comprehension among learners with different academic backgrounds. The article emphasises the importance of adapting language teaching to the needs of

non-linguistic learners who may require specialised approaches to learn complex grammatical concepts. The inductive approach, which is characterised by giving specific examples before introducing general rules, offers a practical method of contextualising grammar in real-world use. Conversely, the deductive approach, which involves presenting grammatical rules followed by exercises in their application, provides a structured framework for learning linguistic principles. This study provides valuable insights into optimising the teaching of English to non-language students by highlighting pedagogical strategies that promote language acquisition and comprehension. This study provides valuable insights into optimising the teaching of English to non-native speakers by highlighting pedagogical strategies that promote language acquisition and comprehension. By integrating the theoretical foundations of audiolinguistics and behaviourism into language teaching, teachers can improve the effectiveness of grammar teaching and promote language competence among different groups of students. The findings of this study have practical implications for the development of curricula and syllabi, offering recommendations on how best to adapt language teaching methods to the specific needs and learning styles of non-linguistic learners.

Key words: English language, teaching, grammar, English grammar, inductive approach, deductive approach, communicative approach, audiolinguistics, behaviourism.

Постановка проблеми. У сучасному світі знання англійської мови є ключовим фактором для успішного міжнародного спілкування в будь-якій галузі. Правильне використання граматики допомагає студентам висловлювати свої думки чітко і точно в письмовій та усній формі під час взаємодії з колегами та партнерами з різних країн.

Вивчення граматики англійської мови відіграє важливу роль у процесі освоєння цієї мови з кількох причин. Перш за все, воно допомагає зрозуміти правила побудови речень, що забезпечує ясність і точність вираження думок. Правильне використання граматики також сприяє ефективній комунікації, допомагаючи передавати свої думки точно і зрозуміло, а також усуває непорозуміння і неправильне тлумачення змісту. У письмових текстах вона є основою для чіткого та правильного викладення думок, роблячи текст більш професійним та збільшуючи його читабельність. Розуміння граматичних конструкцій також допомагає краще сприймати розмовну чи письмову англійську, полегшуючи спілкування з носіями мови. Крім того, знання граматики надає впевненості у використанні мови, що стимулює активне спілкування та розвиток мовних навичок. Таким чином, вивчення граматики англійської є важливим кроком до досягнення вільного та грамотного володіння цією мовою.

Викладання граматики англійської мови студентам нелінгвістичних спеціальностей може зіткнутися з проблемами, такими як недостатня мотивація, складність матеріалу та обмежений час на вивчення. Для подолання цих проблем викладачі можуть використовувати різноманітні методики, включно з інтерактивними вправами та контекстуальними завданнями, щоб зробити вивчення граматики цікавішим і практичнішим для студентів нелінгвістичних спеціальностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка нелінгвістичної освіти полягає в тому, що мова розглядається не як мета, а як засіб і об'єкт,

що знадобиться протягом майбутньої кар'єри, відповідно здобувачі-нефілологи не сприймають англійську на рівні з профільними дисциплінами. Також слід брати до уваги факт, що серед студентів немовних факультетів частіше зустрічаються люди природньо несхильні до вивчення мов.

Навчання граматиці – це методи, тобто систематичні способи викладання граматики, які використовуються, щоб допомогти здобувачам розвинути компетентність у незнайомій граматиці. Такі методи включають опис та аналіз певних форм і структур мови. Навчання граматики також включає навчальні посібники, вправи та різновид мови, яку використовує викладач на занятті, що називається «розмова вчителя» (Mesthrie, Swann, Deumert, Deumert, William, 2009). Крім того, навчання граматики допомагає студентам усвідомити специфічні та «правильні» мовні властивості (Ruin, 1996). Отже, граматичне навчання можна визначити як методику викладання, що допомагає здобувачам звернути увагу на граматичні особливості.

Попередні дослідження щодо викладання граматики показали, що існують дискусії щодо процесу викладання та вивчення граматики англійської мови. Веббе (Webbe, 2004:19) стверджує, що граматику не слід викладати, але вона має бути засвоєна студентами через щоденне спілкування та використання англійської мови. Цей підхід називається індуктивним і підтримується комунікативною методикою викладання мови (Richards, Rogers, 2002). Прихильники цього підходу стверджують, що граматика може бути «підхоплена» (засвоєна) здобувачами природним шляхом без вивчення граматичних правил. Отже, індуктивний підхід підтримує прямий метод та аудіолінгвізм, як методику викладання та вивчення граматики на заняттях з англійської мови. Інші стверджують, що для ефективного вивчення граматики потрібно спочатку вивчити правила граматики (дедуктивний підхід). Існує потреба у вивченні правил, оскільки вивчення правил дозволяє створювати нові речення у мові. Селінкер (Selinker,

1992) повідомляє, що викладання і вивчення граматичних правил може запобігти скам'янінню помилок, які можуть мати місце при вивченні другої мови, оскільки учні знають граматичні правила і не допускають неточного використання граматики. Цей дедуктивний підхід у вивченні граматики призводить до появи методу викладання граматики, який може бути застосований і використаний у викладанні граматики на заняттях з англійської мови. Метод викладання, який передбачає вивчення правил граматики – це граматико-перекладний метод, який передбачає їх вивчення на початку заняття, і граматика викладається на заняттях з англійської мови в явній формі, а не в прихованій.

Лонг (1991) представив новий тип навчання граматики під назвою «фокус на формі», де комунікативний підхід поєднувався з формальним навчанням. Він мав на увазі, що викладання не повинно проводитися з фокусом на формі, тобто коли хтось явно фокусується на формі та лінгвістичних особливостях, а з фокусом на формі, тобто виховувати граматичні особливості, коли студенти роблять граматичні помилки або запитують про них. Хінкель та Фотос (Hinkel, Fotos, 2002:5) пояснили, що цей вид навчання ґрунтується на відмінності між явною інструкцією щодо граматичних форм (наприклад множина з літерою s у слові “jobs” і однина без літери s – “job”) і є сфокусованим на значенні вживанням форми слова таким чином, що студент повинен помітити, а потім обробити цільову граматичну структуру в суто комунікативному плані.

Усі підходи мають свої переваги та недоліки. Вибір методу викладання граматики значною мірою залежить від контексту навчання та викладання. Ефективність викладання та вивчення граматики значною мірою також залежить від викладачів, студентів та методів викладання граматики, які використовують освітяни.

Метою статті є дослідження унікальності викликів та ефективності стратегій, що пов'язані з викладанням граматики англійської мови студентам нелінгвістичних спеціальностей. Також ця стаття прагне надати практичні поради та педагогічні рекомендації, які можуть покращити викладання та вивчення граматики англійської мови в нелінгвістичних академічних контекстах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для викладача англійської у нелінгвістичних спеціальностей важливість розуміння підходів у викладанні граматики англійської мови полягає у здатності ефективно передавати ці знання студентам, які мають різні рівні мовної підготовки та різні мети вивчення мови.

Згідно з Девідом Кристал (Crystal, 2003:191), дедуктивний підхід до навчання граматики – це прямий і чіткий спосіб ознайомлення здобувачів з граматичними структурами «зверху-вниз». Викладачі використовують граматичні інструкції для логічного обґрунтування, чіткого пояснення та демонстрації граматичних правил від загальних до конкретних застосувань. Очікується, що здобувачі свідомо розвиватимуть необхідні мовні навички. Тому заняття зазвичай починаються з того, що викладач представляє правило, а потім студенти застосовують його на практиці. Зрештою, здобувачі відтворюють потрібний зразок. Наприклад, пояснення правила про те, як і коли вживати артиклі. Неозначений артикль: a/an – змінює неозначені або невизначені іменники. Означений артикль: the – вживається з конкретними або визначеними іменниками. Далі наводяться приклади, наприклад, a girl, an animal, the people, the Beatles. Після демонстрації викладача здобувачі практикуються і відтворюють зразок, щоб вивчити і застосувати загальне правило (там само). Хармер (Harmer, 2001:31) охрестив дедуктивний підхід трьома літерами П: презентуй, практикуй, продукуй (ППП).

Біхевіористський підхід ґрунтується на переконанні, що люди народжуються без вбудованого розумового змісту. Тому виховання з його зовнішніми стимулами та підкріплення через автоматичні процеси допомагають у подальшому здобувачам розвивати навички, заповнюючи їхній порожній мозок визначеним змістом без когнітивної активності. Таким чином, біхевіористський підхід базується на практиці, умовному повторенні та реакції студента з метою вироблення бажаних (механічних) звичок. (Thornbury, 2005:4).

Отже, дедуктивні підходи до навчання граматики орієнтовані на правила і не зосереджуються на значенні/функції та контексті комунікативної ситуації. На протипагу цьому, індуктивні підходи до навчання граматики йдуть «знизу вгору», тобто виводять граматичні структури імпліцитно. Студенти відкривають для себе граматичні закономірності в процесі навчання з різних джерел. Біхевіористський підхід у навчанні граматики англійської мови базується на принципах психології поведінки, зокрема на ідеї, що навчання має бути спрямоване на зміну конкретних поведінкових привичок і навичок.

Висновки. Теорії навчання граматики з часом зазнали значних змін через тривалу та постійну дискусію про роль граматики на заняттях з англійської мови, як другої іноземної. Дискусія сприяла появі суперечливих ідеологій, методів та принципів. Тим не менш, навчання граматики спочатку було розро-

блено на основі двох основних підходів: 1) структуралізм, який полягає в аналізі елементів граматики, зосереджуючись на тому, щоб зробити учнів граматичними експертами; 2) біхевіоризм, який зосереджується на спостережуваній поведінці.

Застосування принципів аудіолінгвістики та біхевіоризму стало ключовим у розробці ефективних стратегій викладання мови. Використовуючи слухову стимуляцію, усну практику та біхевіористські методи, такі як повторення та позитивне підкріплення, викладачі можуть створити захоплююче та цікаве навчання, яке закріплює граматичні правила та сприяє вільному володінню мовою.

Важливість адаптації методів викладання мови до унікальних потреб студентів немовних спеціальностей важко переоцінити. Індуктивний підхід, з його акцентом на прикладах з реального світу, що передують загальним правилам, пропонує прагматичну основу для контекстуалізації граматики в повсякденному використанні. І навпаки,

дедуктивний підхід забезпечує структуру через представлення граматичних правил з подальшими вправами на практичне застосування, що відповідає різним стилям навчання та вподобанням.

Зрештою, це дослідження підкреслює важливість інтеграції теоретичних засад аудіолінгвістики та біхевіоризму у процесі викладання мови. Таким чином, викладачі можуть оптимізувати ефективність викладання граматики та сприяти підвищенню мовної компетенції серед здобувачів немовних факультетів. Результати дослідження мають практичне значення для розробки навчальних планів і програм, пропонуючи індивідуальні рекомендації щодо адаптації методів викладання мови до конкретних потреб і профілів навчання немовних студентів. Це дослідження робить цінний внесок у сферу мовної освіти, просуваючи інклюзивні та ефективні підходи до викладання граматики англійської мови для різних груп студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Crystal D. The Cambridge encyclopedia of the English language. (2nd edn.). Cambridge. *Cambridge University Press*. 2003. P. 191.
2. Harmer J. How to teach English. An introduction of English language teaching. England. *Pearson Education Limited*. 2001. P. 31.
3. Hinkel E., Fotos. S. From theory to practice: A teacher's view. In S. Fotos. & E.Hankel (Eds.), *New perspectives on grammar teaching in second language classrooms*. London. *Erlbaum*. 2002. pp. 1-12.
4. Long M. Focus on form: A design feature in language teaching methodology. *Foreign language research in cross-cultural perspective Amsterdam, Philadelphia. John Benjamins Publishing Company*. 1991. Pp. 39-52.
5. Mesthrie Rajed, Swann J., Deumert A., Deumert L., William L. *Introducing sociolinguistics*. (2nd edn.). Philadelphia. *John Benjamins*. 2009. P. 99.
6. Richards J., Rodgers T. *Approaches and Methods in Language Teaching*. (5th edn.). *Cambridge Language Teaching Library*. 2002.
7. Ruin I. *Grammar and the advanced learner. On learning and teaching a second language*. Uppsala. *Uppsala University*. 1996.
8. Selinker L. *Interlanguage. Product Information International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*. *Longman Group UK Limited*. 1972. Pp. 209-241.
9. Thornbury S. *How to teach grammar*. England. *Pearson Education Limited*. 2005. P. 14.
10. Webbe S. *An Introduction to English Grammar, on an Analytical Plan: Adapted to the Use of Students in Colleges and the Higher Classes in Schools and Academies*. *Kessinger Publishing*. 2004. P. 19.

REFERNCES

1. Crystal D. (2003) *The Cambridge encyclopedia of the English language*. (2nd edn.). Cambridge. *Cambridge University Press*. P. 191.
2. Harmer J. (2001) *How to teach English. An introduction of English language teaching*. England. *Pearson Education Limited*. P. 31.
3. Hinkel E., Fotos. S. (2002) *From theory to practice: A teacher's view*. In S. Fotos. & E.Hankel (Eds.), *New perspectives on grammar teaching in second language classrooms*. London. *Erlbaum*. pp. 1-12.
4. Long M. (1991) *Focus on form: A design feature in language teaching methodology*. *Foreign language research in cross-cultural perspective Amsterdam, Philadelphia. John Benjamins Publishing Company*. Pp. 39-52.
5. Mesthrie Rajed, Swann J., Deumert A., Deumert L., William L. (2009) *Introducing sociolinguistics*. (2nd edn.). Philadelphia. *John Benjamins*. P. 99.
6. Richards J., Rodgers T. (2002) *Approaches and Methods in Language Teaching*. (5th edn.). *Cambridge Language Teaching Library*. 2002.
7. Ruin I. (1996) *Grammar and the advanced learner. On learning and teaching a second language*. Uppsala. *Uppsala University*.
8. Selinker L. (1972) *Interlanguage. Product Information International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*. *Longman Group UK Limited*. Pp. 209-241.
9. Thornbury S. (2005) *How to teach grammar*. England. *Pearson Education Limited*. P. 14.
10. Webbe S. (2004) *An Introduction to English Grammar, on an Analytical Plan: Adapted to the Use of Students in Colleges and the Higher Classes in Schools and Academies*. *Kessinger Publishing*. P. 19.